

'ผ้าปะลาจิง' ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่สูญหาย

ปิยะ สุวรรณพฤษ ขาวยะลาผู้ชูปชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผ้าทอพื้นบ้านปะลาจิง ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านใน ๓ จังหวัดชายแดนใต้ ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ในอดีตนิยมนำมาใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม โปกศีระชะหรือนำมา คาดเอว อีกนัยหนึ่งเพื่อบอกสถานะทางสังคม หากเป็นชนชั้นขุนนางผ้าปะลาจิงที่ใช้จะ ถักทอด้วยไหมแท้ทั้งหมด ส่วนสีจะพิมพ์ทับด้วยทอง ลวดลายเย็บตกแต่งด้วยแล่งเงิน แล่งทองให้ดูสมฐานะ แต่ในกลุ่มชาวบ้านใช้เป็นผ้าฝ้าย

ผ้าชนิดนี้ถูกค้นพบว่ามีการใช้จริงตามหลักฐานทางภาพถ่ายในหอจดหมายเหตุ ในปี ๒๕๗๒ เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาส จ.ปัตตานี โดย ชาวบ้านที่มารอรับเสด็จได้แต่งกายด้วยผ้าปะลาจิง หลังจากนั้นผ้าพื้นบ้านชนิดนี้ได้เลือน หายไปกว่า ๘๐ ปี

ผ้าโบราณที่ใช้แกะลวดลายเพื่อฟื้นฟูขึ้นอีกครั้ง

ความพยายามฟื้นฟูผ้าปะลาจึงเกิดขึ้นเมื่อ ปิยะ สุวรรณพฤกษ์ ผู้ก่อตั้งกลุ่มศรียะลาบาติก ได้ศึกษาค้นคว้าและถักทอผ้าปะลาจึงขึ้น ๒ ผืน เป็นลายผ้าจวนตานี ปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร จ.กรุงเทพฯ พร้อมตัวแม่พิมพ์ ผู้ก่อตั้งกลุ่มศรียะลาบาติกผู้นี้ยังได้ผลิตผ้าปะลาจึงลายโบราณต่างๆ จำนวน ๓๒ ผืน แต่น่าเสียดายหลังจากนั้นผ้าทั้งหมดตกอยู่ในมือของชาวต่างชาติ

อย่างไรก็ตาม การชุบชีวิตผืนผ้าปะลาจึงให้กลับมาอีกครั้งยังไม่หยุดเท่านั้น นายปิยะ สุวรรณพฤกษ์ ผู้ก่อตั้งกลุ่มศรียะลาบาติกและเจ้าของผลิตภัณฑ์ผ้าปะลาจึง เล่าว่า หลังเรียนจบตอนทำงานออกแบบอยู่ที่กรุงเทพฯ จนกระทั่งมีเหตุการณ์ทำให้กลับบ้านเกิด อ.เมือง จ.ยะลา ได้พบผ้าเก่าของยาย เป็นผ้าปะลาจึงลายโบราณ สัมผัสแล้วรู้สึกได้ถึงความแตกต่างจากผ้าทอภาคใต้ทั่วไป ทำให้ตนได้เริ่มศึกษาความเป็นมา รวมถึงกระบวนการทำลวดลายต่างๆ ของผ้าชนิดนี้ ยิ่งมาพบภาพโบราณปี ๒๔๗๒ ทำให้ตนไปค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมทั้งจากหอสมุดและผู้รู้ลายผ้าโบราณ ระยะเวลากว่า ๘ ปี นับตั้งแต่ ปี ๒๕๕๒ ทำให้ตนเกิดความตั้งใจและมุ่งมั่นในฟื้นฟูและอนุรักษ์ พร้อมกับประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ด้วย

ชาวบ้านวาดลายของผ้าปะลาจึงอย่างชำนาญ

จากการศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจัง ทำให้ปิยะรู้ว่ากระบวนการทำผ้าปะลาจึงมีความซับซ้อน และขั้นตอนยากกว่าผ้าบาติก ทั้งการทอ การพิมพ์ลาย การมัดย้อม หรือแม้กระทั่งการสร้างบล็อกไม้พิมพ์ เหมือนรวบรวมเทคนิคการทำผ้าของภาคใต้มาอยู่ในผ้าหนึ่งผืน นับว่าเป็นเอกลักษณ์ของผ้าผืนนี้ หากจะเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนแรกในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในพื้นที่ เพื่อนำเส้นใยมาทักทอ โอกาสเจริญเติบโตค่อนข้างน้อย เพราะสภาพภูมิอากาศที่มีฝนบ่อย อาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผ้าปะลาจึงไม่ได้ถูกสืบทอดด้วยเช่นกัน

เหตุนี้ ปิยะจึงเดินทางไปยังกลุ่มทอผ้าใน อ.ชนบท จ.ขอนแก่น เพื่อเรียนรู้กระบวนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การทอผ้า ใช้ชีวิตอยู่กับชาวบ้านกว่า ๓ เดือน ขณะเดียวกันก็ได้ถ่ายทอดความรู้เรื่องการย้อมสีธรรมชาติของคนใต้ให้แก่ชาวบ้านที่ อ.ชนบท เป็นการแลกเปลี่ยน ที่กลุ่มศรียะลาบาติกเป็นแหล่งส่งเส้นไหมสำคัญเพื่อใช้ทอผ้าปะลาจึงด้วย

ส่วนลวดลายของผ้าปะลาจึง เขาให้ข้อมูลว่า แรงบันดาลใจมาจากวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตใต้ เช่น ลายจากกระเบื้องโบราณ ลายจากช่องลมตามสถาปัตยกรรมเก่า ลายจากแม่พิมพ์ขนมโบราณ ลายการละเล่นวาว หรือการแกะลายผ้าโบราณต่างๆ นอกจากนี้มีลวดลายที่ถูกพัฒนาขึ้นอีกกว่า ๒๐๐ ลาย

ลวดลายผ้าปะลาจึงบนบล็อกไม้ในการพิมพ์ผ้า

เสน่ห์จับใจ ปิยะเน้นว่าเป็นเทคนิคการพิมพ์ลายด้วยเทียนจากบล็อกไม้ ทำให้ผ้ามีความพิเศษแตกต่างจากผ้าทั่วไป บล็อกต้องทำจากไม้ที่มีความแข็งและเหนียวอย่าง ไม้มะม่วงป่า ไม้ชาวดำ ส่วนของแป้นต้องเป็นไม้เนื้อแข็ง และด้ามจับที่ต้องทำจากไม้เตง ไม้สัก เพื่อเพิ่มน้ำหนักในการกดลาย และเทียนที่ใช้ต้องเป็นเทียนหั่วเชื้อ เพื่อให้ได้ความคมของลาย

เนื้อผ้าก็มีส่วนสำคัญ เขาบอกถ้าเป็นผ้าฝ้าย เทียนที่ใช้ต้องมีความเหนียวมาก ผ้าคอตตอน เทียนมีความเหนียวปานกลาง หากเป็นผ้าไหมเทียนที่ใช้ไม่เหนียวเลย ทำให้ลวดลายที่ปรากฏบนผ้ามีความคมชัดและถูกต้องตามแม่พิมพ์ ความยากต้องจับไวในการวางสีเพื่อใช้คู่สีที่ตัดกันอย่าง สีเขียวตัดสีม่วง สีแดงตัดสีเขียว เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของสี และการเขียนดอก ดังนั้น ในขั้นตอนนี้นั่นเองจะเป็นคนขึ้นดอกก่อนจะส่งต่อผู้เขียนลาย ทำให้ผ้าแต่ละผืนมีลายและสีที่ไม่ซ้ำกัน

"กว่าผ้าปะลาจึงจะเป็นที่ยอมรับและรู้จักแพร่หลาย กลายมาเป็นแบรนด์ศรียะลาบาติกของชุมชน ลูกค้าต้องจองกันข้ามปี เป็นผลจากความร่วมมือของชาวบ้านในชุมชนใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มช่างไม้ ช่างทอผ้า ช่างย้อมผ้า เป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ทำงานกันแบบครอบครัว มีความอบอุ่น เป็นสิ่งที่อยากให้ผู้เที่ยวชมได้เข้ามาสัมผัส แล้วจะลิ้มรสชาติของสามจังหวัดชายแดนใต้ไป" ปิยะกล่าว

พื้นที่สร้างสรรค์ผ้าปะลาจึงของกลุ่มสตรียะลาบาติก จ.ยะลา

ผ้าปะลาจึงมีการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย มีกระเป๋า เสื้อผ้า เครื่องประดับ ตกแต่งบ้าน ทางกลุ่มส่งออกผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าชั้นนำ สายการบิน และรีสอร์ทต่างๆ รวมถึงได้รับความนิยมในตลาดต่างประเทศ ทำให้ชาวยะลามีรายได้ ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ปัจจุบันมีการสืบทอดการทำผ้าปะลาจึงควบคู่กับการอนุรักษ์และเผยแพร่ไปยังกลุ่มเยาวชน สถาบันการศึกษา สะท้อนให้เห็นการนำภูมิปัญญาวัฒนธรรมสร้างอาชีพ ซึ่งเป็นอีกแนวอนุรักษ์ผ้าปะลาจึงไม่ให้สูญหาย

ที่มา : https://www.thaipost.net/main/detail/14521?fbclid=IwAR3_1LFnjeW3kKcyGPtmMseULAozNo--4-BMTI2v471-tFkQD5uVPgye_hM

ค้นหาข้อมูล ณ วันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓